

Sygn. akt I CSK 204/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Antoni Górski

SSA Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. K. i M. Ż.

przeciwko Bank (...) S.A. w K..

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 listopada 2008 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 grudnia 2007 r.,

sygn. akt VI ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 18 lipca 2006 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo wniesione przez powodów: J. K., J. K. i M. Ż. przeciwko pozwanemu Bankowi P.(...) S.A. z siedzibą w Ł. obecnie (...) Bank S.A. w K. o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego, tj. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 19 maja 2003 r.

wystawionego przez Bank P.(...) S.A. w Ł., opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 6 sierpnia 2003 r.

Rozstrzygnięcie oparte zostało na następujących ustaleniach faktycznych. W dniu 28 czerwca 2002 r. C.(...) spółka z o.o. w W. zawarła z Bankiem P.(...) S.A. w Ł. - Oddział w W. umowę o świadczenie usług factoringowych. Zabezpieczeniem roszczeń Banku było między innymi poręczenie cywilne powodów wraz z dobrowolnym poddaniem się egzekucji do kwoty 500.000 zł. W związku z niewywiązaniem się przez C.(...) spółkę z o.o. w W. z zobowiązań objętych umową factoringową Bank P.(...) S.A. w Ł. wystawił w dniu 19 maja 2003 r. bankowy tytuł egzekucyjny nr (...), któremu Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2003 r. nadał klauzulę wykonalności w stosunku do powodów, z ograniczeniem do kwoty 500.000 zł.

W dniu 23 września 2003 r. zostało zawarte porozumienie w sprawie spłaty zadłużenia między Bankiem P.(...) S.A. w Ł. - jako wierzycielem a C.(...) spółką z o.o. w likwidacji - jako dłużnikiem i J. K., J. K., M. Ź. - jako poręczycielami solidarnymi. W umowie dłużnik i poręczyciele solidarni uznali całość swojego długu i zobowiązali się do spłaty wierzytelności w terminach i ratach określonych w porozumieniu. Postanowieniem z dnia 18 listopada 2003 r. Sąd Rejonowy Wydział Krajowego Rejestru Sądowego orzekł o wykreśleniu C.(...) spółki z o.o. w likwidacji z Krajowego Rejestru Sądowego.

W ocenie Sądu Okręgowego, powództwo – oparte o przepis art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. – nie zasługiwało na uwzględnienie. Przez zdarzenie po powstaniu tytułu egzekucyjnego, wskutek którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, należy rozumieć okoliczności faktyczne powodujące wygaśnięcie egzekwowanego zobowiązania lub niemożność egzekwowania, np. wykonanie zobowiązania, potrącenie, odnowienie, niemożność świadczenia, za którą dłużnik nie odpowiada, dobrowolne zwolnienie z długu. Nie jest takim zdarzeniem, które nastąpiło po wydaniu tytułu egzekucyjnego, przeprowadzona likwidacja i wykreślenie spółki z rejestru, co nie spowodowało wygaśnięcia zobowiązania poręczycieli za tę spółkę. Zgodnie z art. 879 k.c., o zakresie zobowiązania poręczyciela rozstrzyga zakres zobowiązania dłużnika. Wygaśnięcie zobowiązania głównego powoduje wygaśnięcie poręczania, jako zobowiązania o charakterze akcesoryjnym, jednakże nie można uznać, iż zobowiązanie główne wygasło wraz z wykreśleniem spółki z Krajowego Rejestru Sądowego. Z tą chwilą doszło do utraty bytu prawnego dłużnika, jednak zobowiązanie nadal istnieje. Nie nastąpiła żadna okoliczność powodująca wygaśnięcie zobowiązania,

w szczególności nie doszło do spełnienia świadczenia, potrącenia, zwolnienia z długu, czy też odnowienia. Likwidacja C.(...) spółki z o.o. została przeprowadzona bez zaspokojenia znanych spółce wierzycieli. W zaistniałej sytuacji występuje wyłącznie niemożność egzekwowania wierzytelności od dłużnika, który utracił osobowość prawną, jednakże nie wpływa to na odpowiedzialność poręczycieli.

Odmienna interpretacja przepisów byłaby sprzeczna z założeniami postępowania likwidacyjnego, którego celem jest rozdysponowanie majątku spółki i zakończenie jej działalności, osłabiałaby pozycję wierzyciela i niweczyła sens poręczenia, którego celem jest zabezpieczenie wierzytelności na wypadek nie wykonania zobowiązania przez dłużnika głównego. Zgodnie z art. 279 k.s.h., ogłoszenie o rozwiązaniu spółki i otwarciu likwidacji ciąży na likwidatorach. Likwidatorem spółki był M. Ź będący jednocześnie poręczycielem wierzytelności należnej pozwanemu. Zatem podpisanie porozumienia w dniu 23 września 2003 r. pomiędzy Bankiem i C.(...) spółką z o.o. oraz poręczycielami dotyczące spłaty zadłużenia mogło mieć na celu wprowadzenie wierzyciela błąd. Nie można również twierdzić, że pozwany Bank nie zgłosił w odpowiednim terminie swoich roszczeń. Podpisanie porozumienia przez poręczycieli było zobowiązaniem spłaty wierzytelności na wypadek, gdyby dłużna spółka nie wykonała swojego zobowiązania.

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2007 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów J. K. i M. Ź. wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego uznając za prawidłowe ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną sądu pierwszej instancji. W przypadku umowy poręczenia poręczyciel zaciąga także własne zobowiązanie wobec wierzyciela, nie jest to więc zobowiązanie kreujące odpowiedzialność za cudzy dług. Podstawową cechą poręczenia jest jego zawisłość od długu głównego. Akcesoryjność poręczenia wyraża się tym, że istnienie poręczenia jest zależne od długu głównego oraz, że o zakresie zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy zakres zobowiązania dłużnika głównego. Utrata bytu prawnego spółki z o.o. wskutek wykreślenia jej z rejestru, po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, mimo iż pozostają niespełnione zobowiązania ciężące na tym podmiocie, oznacza wyłącznie, że zobowiązań tych nie można dochodzić od zlikwidowanej spółki. Zobowiązania te istnieją nadal, gdyż nie nastąpiło zdarzenie skutkujące ich wygaśnięciem (np. spełnienie świadczenia, potrącenie, odnowienie, zwolnienie z długu przez wierzyciela). Tym samym mogą być one dochodzone od dłużników odpowiadających za nie na podstawie udzielonych zabezpieczeń, w tym również poręczenia. W konsekwencji za niesłuszny został uznany podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 353 § 1 k.c., gdyż zobowiązanie poręczycieli istnieje i

istnieje podmiot - poręczyciele, którzy zobowiązali się względem wierzyciela do wykonania zobowiązania na wypadek, gdyby dłużnik główny zobowiązania nie wykonał.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wnieśli powodowie J. K. i M. Ź, którzy zaskarżyli wyrok w całości wskazując jako podstawę skargi kasacyjnej naruszenie prawa materialnego:

- przez błędną wykładnię art. 876 § 1 k.c. i art. 879 § 1 k.c., polegającą na mylnym rozumieniu tych przepisów na skutek zastosowania tylko wykładni gramatycznej oraz pominięcia innych przepisów. Przepisy te wyłączały możliwość przyjęcia odpowiedzialności powodów wobec pozwanego w sytuacji gdy na skutek wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego C.(...) spółki z o.o. (dłużnika) wygasło zobowiązanie, za które powodowie poręczyli, a w konsekwencji wraz z nim wygasło także zobowiązanie poręczycieli;
- niezastosowanie przepisów art. 33¹ § 1 k.c., art. 33 k.c., art. 518 k.c., art. 884 k.c. i 877 k.c. do stanu faktycznego ustalonego w tej sprawie.

Powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego przez pozbawienie w stosunku do powodów J. K. i M. Ź. wykonalności tytułu wykonawczego, o którym mowa pozwie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W skardze kasacyjnej bezzasadnie podniesiono zarzut naruszenia przez niezastosowanie art. 884 k.c. Z uwagi na to, że w czasie trwania procesu dłużnik - C.(...) spółka z o.o. w W., nie istniał w sensie prawnym, na skutek wykreślenia tej spółki z Krajowego Rejestru Sądowego, nie istniała możliwość zastosowania w sprawie tego przepisu. Ponadto powodowie, w trakcie trwania procesu, nie wnieśli o to by zawiadomić o toczącym się procesie dłużnika. Przepis art. 884 § 1 k.c. ma znaczenie tylko w relacji pomiędzy poręczycielem i dłużnikiem. Od tego ostatniego zależy tylko, czy na skutek zawiadomienia go o toczącym się procesie, weźmie udział w procesie z udziałem poręczyciela. W razie, gdy dłużnik nie weźmie udziału w procesie, nie może on podnosić przeciwko poręczycielowi zarzutów, które mu przysługiwały przeciwko wierzycielowi, a których poręczyciel nie podniósł z tego powodu, że o nich nie wiedział (art. 884 § 2 k.c.). Niemożność zawiadomienia dłużnika o procesie, w którym dochodzone jest roszczenie wierzyciela przeciwko poręczycielowi, o czym stanowi art. 884 § 1 k.c., nie stanowi przeszkody do prowadzenia procesu pomiędzy wierzycielem a poręczycielem. Utrata bytu prawnego przez dłużnika oznacza także to, że poręczyciele nie muszą obawiać się

ze strony dłużnika podniesienia jakichkolwiek zarzutów, o których mowa w przepisie art. 884 § 2 k.c.

Bezasadnie podniesiono w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 518 k.c. przez jego niezastosowanie. Przepis ten - dotyczący instytucji subrogacji - przewiduje, że osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty. Na podstawie tego przepisu osoba trzecia wstępuje w sytuację prawną (ten sam stosunek obligacyjny) łączący wierzyciela i dłużnika. Osoba trzecia, spełniająca świadczenie, kontynuuje zatem ten stosunek prawny (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2003 r. III CZP 43/03, OSNC z 2004 r., nr 10, poz. 151). Przepis art. 518 k.c. - zawarty w tytule IX zatytułowanym „Zmiana wierzyciela lub dłużnika”, księgi trzeciej „Zobowiązania” Kodeksu cywilnego - nie odnosi się wprost do stosunku prawnego wynikającego z umowy poręczenia. Jedynie na skutek wykonania zobowiązania dłużnika przez poręczyciela ten ostatni, na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c., nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty. Okoliczność, czy i w jakim zakresie w stosunku do poręczyciela, który wykonał zobowiązanie za dłużnika, będzie miał zastosowanie przepis art. 518 k.c., nie ma znaczenia dla określenia treści uprawnień wierzyciela wobec poręczyciela. Przepis ten ma znaczenie w relacji pomiędzy poręczycielem i dłużnikiem i to tylko wtedy, gdy poręczyciel wykona swoje zobowiązanie. Spór rozstrzygnięty wyrokiem, zaskarżonym skargą kasacyjną, nie dotyczy rozliczeń pomiędzy poręczycielem a dłużnikiem, lecz istnienia i zakresu świadczenia, jakie przysługuje wierzycielowi od poręczycieli (powodów).

Zgodnie z art. 887 k.c., jeżeli wierzyciel wyzbył się zabezpieczenia wierzytelności albo środków dowodowych, ponosi on względem poręczyciela odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę. W sytuacji objętej hipotezą tego przepisu wierzyciel może ponosić jedynie odpowiedzialność odszkodowawczą wobec poręczyciela za wyzbycie się posiadanego zabezpieczenia wierzytelności bądź środków dowodowych. Nie ma to jednak wpływu na istnienie i zakres zobowiązania poręczyciela wobec wierzyciela. Na istnienie i zakres zobowiązania poręczyciela ma wpływ jedynie istnienie i zakres zobowiązania dłużnika wobec wierzyciela. Ponadto przez zabezpieczenie wierzytelności, o której mowa w tym przepisie, nie można rozumieć samej wierzytelności, jaką posiada wierzyciel wobec dłużnika.

Wbrew zarzutowi skargi kasacyjnej, w sprawie nie został zastosowany przez Sąd drugiej instancji przepis art. 877 k.c., dotyczący poręczenia za dług osoby, która nie

mogła się zobowiązać z powodu braku zdolności do czynności prawnych. W takim wypadku poręczyciel powinien spełnić świadczenie jako dłużnik główny, jeżeli w chwili poręczenia o braku zdolności tej osoby wiedział lub z łatwością mógł się dowiedzieć. Przepis ten zawiera wyjątek od zasady akcesoryjności zobowiązania poręczenia w stosunku do zobowiązania dłużnika, według której m.in. powstanie zobowiązania poręczyciela jest zależne od powstania ważnego zobowiązania dłużnika głównego. W przypadku, gdy to ostatnie zobowiązanie okaże się nieważne, nie powstaje także ważne zobowiązanie poręczyciela. W sytuacji objętej hipotezą przepisu art. 877 k.c., powstaje ważne zobowiązanie poręczyciela, który staje się dłużnikiem głównym, mimo, że nie jest ważne zobowiązanie dłużnika, za którego udzielono poręczenia. Tym samym zobowiązanie poręczyciela staje się zobowiązaniem gwarancyjnym. Przepis ten ma zastosowanie w chwili zaciągania zobowiązania przez poręczyciela. Z pisemnego uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika, aby przepis ten stanowił podstawę prawną rozstrzygnięcia.

W sprawie, w której wniesiono skargę kasacyjną, nie zachodziły podstawy do zastosowania art. 33¹ § 1 k.c., albowiem przepis ten określa, że do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych. Przepis ten nie ma zastosowania do wykreślonej z rejestru sądowego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Skutki wynikające z wykreślenia tej spółki z rejestru sądowego należy uwzględniać przez treść regulacji zawartej w art. 33 k.c. i art. 35 k.c. oraz przepisów dotyczących likwidacji tej spółki, zawartych w kodeksie spółek handlowych.

Cechą zobowiązania poręczyciela, wynikającą z art. 876 § 1 k.c., jest jego akcesoryjność wobec zobowiązania głównego. Akcesoryjność zobowiązania poręczyciela przejawia się w tym, że powstanie – z wyjątkiem określonym w art. 877 k.c. – jak również istnienie zobowiązania poręczyciela zależy od ważności oraz istnienia zobowiązania dłużnika głównego. Akcesoryjność zobowiązania poręczyciela wyraża się także w tym, że o zakresie zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy zakres zobowiązania dłużnika (art. 879 § 1 k.c.). W pewnych wypadkach – wyraźnie wynikających z przepisów – ustawodawca odstąpił od zasady akcesoryjności zobowiązania poręczyciela. Oprócz sytuacji uregulowanej w art. 877 k.c., wyjątek od zasady akcesoryjności zobowiązania poręczyciela, zawarty jest w art. 291 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.), według którego układ nie narusza praw wierzyciela wobec poręczyciela upadłego

oraz współdłużnika upadłego. Przepis ten, wyłącza zastosowanie art. 879 § 1 k.c. i art. 883 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2003 r., II CK 210/02, Prawo Bankowe z 2004 r., nr 3, poz. 9). W świetle tych przepisów zasada akcesoryjności nie ma charakteru bezwzględnego.

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na uznaniu, że po wykreśleniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z Krajowego Rejestru Sądowego, po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, nie gasną stosunki zobowiązaniowe, której spółka była podmiotem (dłużnikiem). Skoro nie wygasło zobowiązanie dłużnika - spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, za którą poręczyli powodowie, to tym samym – zgodnie z zasadą akcesoryjności - ponoszą oni na podstawie art. 876 § 1 k.c. jako poręczyciele odpowiedzialność wobec wierzyciela. Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska Sądu Apelacyjnego co do tego, że z chwilą wykreślenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z Krajowego Rejestru Sądowego nie gasną jej zobowiązania.

Zgodnie z art. 353 § 1 k.c., zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Zobowiązanie jest stosunkiem prawnym, w którym występują dwa podmioty: wierzyciel i dłużnik. Wierzycielowi przysługuje wierzytelność, przez którą należy rozumieć sytuację prawną wierzyciela wobec dłużnika, który zobowiązany jest do spełnienia świadczenia. Dług zaś to sytuacja prawna dłużnika polegająca na obowiązku spełnienia świadczenia wobec oznaczonego wierzyciela. Uprawnienia wierzyciela, składające się na jego wierzytelność, skierowane są tylko przeciwko jednemu podmiotowi – dłużnikowi, stąd też wierzytelność to prawo podmiotowe względne. Skoro wierzytelność to określona sytuacja prawna wobec oznaczonego dłużnika, a dług to określona powinność zachowania dłużnika wobec wierzyciela, uzasadniony jest wniosek, że nie może istnieć dalej zobowiązanie, w sytuacji utraty bytu prawnego przez jedną ze stron zobowiązania i braku następstwa prawnego tej strony. O powyższym nie stanowi żaden przepis obowiązującego prawa. Skutek taki wyprowadzić należy z istoty stosunku prawnego w postaci zobowiązania, a określonego w art. 353 § 1 k.c. Ponadto stosunek zobowiązaniowy łączy się z możliwością wykonywania określonych uprawnień przez wierzyciela jako podmiotu tego stosunku prawnego takich jak: dochodzenie roszczeń wynikających z posiadanej wierzytelności, korzystanie z praw kształtujących, czy też żądanie przymusowej realizacji zasądzzonego od dłużnika świadczenia. Realizacja tych uprawnień nie jest możliwa w przypadku utraty bytu prawnego przez dłużnika. Nie istnieją przy tym instytucje prawa materialnego, ani procesowego umożliwiające – w

przypadku utraty bytu prawnego przez osobę prawną – realizację tych uprawnień przez wierzyciela. Instytucja kuratora dla osoby prawnej, o której mowa w art. 42 k.c., nie obejmuje sytuacji, gdy osoba prawna przestała istnieć. Nie wchodzi także w rachubę powołanie kuratora dla osoby nieobecnej na podstawie art. 184 k.r.o. (tak w uzasadnieniu uchwały z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 143/06, OSNC z 2007 r., nr 11, poz. 166).

W przypadku osób fizycznych, w razie ich śmierci, prawa i obowiązki o charakterze majątkowym, przechodzą co do zasady na spadkobierców, którzy także wstępują zazwyczaj w stosunki obligacyjne, chyba że przepisy przewidują inny skutek prawny np. wstąpienie określonych osób w stosunek obligacyjny (por. art. 691 k.c.), czy też rozwiązanie umowy (por. art. 645 § 1 k.c.). Przepisy kodeksu cywilnego nie określają losu prawnego zobowiązania w sytuacji, gdy przestaje istnieć podmiot tego stosunku prawnego, który nie jest osobą fizyczną. W świetle art. 33 k.c. osobowość prawna – a tym samym związana z tym zdolność prawna – przysługuje osobom prawnym. Tylko posiadanie zdolności prawnej umożliwia osobie prawnej bycie podmiotem stosunków prawnych – w tym zobowiązaniowych. Zgodnie z art. 35 k.c., powstanie, ustroj i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy. Zazwyczaj z przepisów ustrojowych wynika, że powstanie osoby prawnej – a tym samym nabycie przez nią zdolności prawnej – wiąże się z rejestracją osoby prawnej we właściwym rejestrze. Chwila wykreślenia osoby prawnej z rejestru jest chwilą ustania jej bytu prawnego, a w konsekwencji utraty zdolności sądowej (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1995 r., III CZP 64/95). Z przepisów szczególnych, dotyczących poszczególnych osób prawnych, wynika, że niekiedy osoby prawne mają swoich sukcesorów np. w razie połączenia spółek kapitałowych. Wówczas z przepisu szczególnego wynika, jaki podmiot wstępuje w prawa i obowiązki wynikające ze stosunków zobowiązaniowych (por. art. 494 § 1 k.s.h.). Jest tak także w przypadku uregulowanym w art. 127 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r., Nr 188, poz. 1848 z późn. zm.), według którego, po wykreśleniu spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego, a przed zakończeniem prowadzonych przez nią lub przeciwko niej sporów sądowych, w miejsce spółdzielni wchodzi związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona.

Sprawa, w której wniesiono skargę kasacyjną, dotyczy ustania osoby prawnej – spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na skutek jej wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego. Wykreślenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nastąpiło po

przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego. Przepisy k.s.h. nie przewidują w takim wypadku żadnej sukcesji innych podmiotów w prawa i obowiązki tej spółki wynikające ze stosunków obligacyjnych. Z art. 282 § 1 k.s.h. wynika, że likwidatorzy – w ramach czynności likwidacyjnych - powinni zakończyć interesy bieżące spółki, ściągnąć wierzytelności, wypełnić zobowiązania i upłynnić majątek spółki. Nowe interesy mogą wszczynać tylko wówczas, gdy to jest potrzebne do ukończenia spraw w toku. Dlatego czynności likwidacyjne powinny zmierzać do wygaśnięcia wszystkich stosunków obligacyjnych. Wszczęcie postępowania likwidacyjnego wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w świetle przepisów k.s.h., nie powoduje ex lege jakiegokolwiek modyfikacji treści stosunków obligacyjnych z udziałem tej spółki. Nie jest więc wykluczone, że z zakończeniem postępowania likwidacyjnego kolidują terminy wykonania obowiązków obligacyjnych, przypadające w odleglejszym czasie. Według art. 285 k.s.h., sumy potrzebne do zaspokojenia lub zabezpieczenia znanych spółce wierzycieli, którzy się nie zgłosili lub których wierzytelności nie są wymagalne albo sporne, należy złożyć do depozytu sądowego. Należy mieć przy tym na uwadze treść art. 470 k.c., według którego, ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same skutki prawne jak spełnienie świadczenia, co powoduje wygaśnięcie zobowiązania. Skutek ten następuje ex tunc, a więc z chwilą złożenia sum pieniężnych do depozytu sądowego. W sytuacji prawidłowo przeprowadzonej likwidacji, gdy likwidowana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest dłużnikiem z zobowiązania zabezpieczonego poręczeniem osoby trzeciej, dług spółki powinien zostać uregulowany względnie kwota potrzebna na zapłatę długu, powinna zostać złożona do depozytu sądowego, co zgodnie z art. 470 k.c., powoduje wygaśnięcie stosunku prawnego łączącego wierzyciela oraz spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji jako dłużnika głównego, a w konsekwencji także wygaśnięcie zobowiązania poręczyciela zabezpieczającego to zobowiązanie. Likwidacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinna doprowadzić do pełnego wykonania ciężących na spółce obowiązków ze stosunków zobowiązaniowych, co wiąże się z zaspokojeniem wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Brak zaspokojenia wierzycieli, co do zasady, jest przeszkodą do zakończenia postępowania likwidacyjnego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 1995 r. III CZP 44/95 (OSNC z 1995 r., nr 9, poz. 123). Funkcja ochronna wierzycieli spółki wyraźnie wynika z treści art. 275 § 1 k.s.h. Zgodnie z art. 286 § 1 k.s.h., podział między wspólników majątku pozostałego po zaspokojeniu lub

zabezpieczeniu wierzycieli nie może nastąpić przed upływem sześciu miesięcy od daty ogłoszenia o otwarciu likwidacji i wezwaniu wierzycieli.

W piśmiennictwie prawniczym, jak również w orzecznictwie, sporny jest charakter prawny wykreślenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z rejestru sądowego, a mianowicie, czy jest to wpis o charakterze deklaratywnym, czy też konstytutywnym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że wykreślenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z rejestru sądowego ma charakter konstytutywny (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 143/06, OSNC z 2007 r., nr 11, poz. 166, uchwała z dnia 15 marca 1991 r., III CZP 13/91, OSNC z 1991 r., nr 7, poz. 77, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2001 r., I CZ 73/01, OSNC z 2002 r., nr 3, poz. 35). Podzielając to stanowisko w konsekwencji należy przyjąć, że z chwilą prawomocnego wykreślenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 272 k.s.h. z rejestru sądowego traci ona osobowość prawną, a tym samym zdolność prawną. Od tej chwili spółka ta nie może być podmiotem praw (pośrednio taki wniosek wynika z uzasadnienia orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1936 r., II C 331/36 – OSNC z 1937 r., nr 1, poz. 26), ani obowiązków, w tym wynikających ze stosunków zobowiązaniowych. Dlatego z chwilą prawomocnego wykreślenia spółki z rejestru sądowego przestają istnieć prawa i obowiązki przysługujące spółce wynikające ze stosunków zobowiązaniowych z udziałem tej spółki. Przyjęcie, że mimo wykreślenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z rejestru sądowego, istnieją zobowiązania tej spółki podważa zasadę, że wykreślenie spółki z Krajowego Rejestru Sądowego ma charakter konstytutywny.

Skoro więc przesłanką rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego było przyjęcie, że zobowiązanie powodów jako poręczycieli w świetle art. 876 § 1 k.c. nie wygasło, gdyż istnieje nadal zobowiązanie dłużnika głównego – C.(...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, mimo jej wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego, a stanowisko to okazało się błędne, za uzasadniony należy uznać zarzut naruszenia wskazanego wyżej przepisu prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie. Z zasady akcesoryjności zobowiązania poręczyciela wobec zobowiązania dłużnika wynikałoby, że w takim wypadku gaśnie także zobowiązanie poręczyciela. Należy mieć jednak na uwadze, że wadliwe przeprowadzenie likwidacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością bez spłaty zobowiązań tej spółki bądź bez należytego zabezpieczenia należności wierzycieli, narusza bezwzględnie obowiązujące przepisy zawarte w k.s.h. dotyczące zasad likwidacji spółki. Utrata bytu prawnego spółki z

ograniczoną odpowiedzialnością mimo istnienia nie zaspokojonych długów tej spółki jest sprzeczna z celem, do którego dążył ustawodawca. Postępowanie likwidacyjne mające doprowadzić do rozwiązania spółki i jej wykreślenia z rejestru sądowego, nie jest bowiem postępowaniem związanym z niewypłacalnością spółki. W takim bowiem wypadku właściwym trybem są postępowania uregulowane w ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.). W uzasadnieniu uchwały z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 143/06, Sąd Najwyższy rozważał – na kanwie ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie – sytuację odwrotną, a mianowicie, gdy postępowanie likwidacyjne zostało przeprowadzone wadliwie, w konsekwencji czego pozostały aktywa – w przypadku rozpoznawanej sprawy – nieruchomości, które nie zostały podzielone. W ocenie Sądu Najwyższego – zawartym w uzasadnieniu tej uchwały – taka sytuacja jest patologiczna i nie uregulowana przepisami prawa. Przyjmując ten punkt widzenia uzasadniony jest wniosek, że ustawodawca nie uregulował konsekwencji prawnych stanu wynikającego z zakończenia postępowania likwidacyjnego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, bez zaspokojenia długów tej spółki wskutek wadliwie przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego. Wymaga więc rozważenia, czy w takiej sytuacji może istnieć zobowiązanie poręczycieli jako zobowiązanie samodzielne mimo wygaśnięcia zobowiązania dłużnika głównego, wbrew zasadzie akcesoryjności wynikającej z przepisów art. 876 § 1 k.c. i art. 879 § 1 k.c. Zasada akcesoryjności nie ma bowiem charakteru bezwzględnie obowiązującego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi – na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. - rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.